

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ" - СОФИЯ

ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

София, 20 януари 1988 г.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.

I. ОТКРИВАНЕ

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 1

II. ИЗКАЗВАНИЯ ПО ПЪРВА ТОЧКА

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ 3

АСЕН ШОПОВ 6

СТЕФАН САВОВ 7

ПЕЛИН ПЕЛИНОВ 9

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 9

БАНЧО БАНОВ 10

МАРИЯ ДИМАНОВА 10

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ 11

АТАНАС ВЕЛЯНОВ 12

СТЕФАН ДАНАИЛОВ 14

СТЕФАН САВОВ 14

ЖЕЛЯЗКОВ 14

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 16

СТЕФАН ДАНАИЛОВ 18

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 19

III. ИЗКАЗВАНИЯ ПО ВТОРА ТОЧКА

БАНЧО БАНОВ 19

ПЕНЧО ЛИНОВ 20

АТАНАС ВЕЛЯНОВ 23

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ 24

СТОЙЧО МАЗГАЛОВ 24

ГОЧО ГОЧЕВ 24

ЛОБОМИР ТЕНЕВ 27

	<u>СТД.</u>
НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ	32
ВИОЛЕТА МИНКОВА	35
ВЕЛКО КЪНЕВ	36
ВЛАДИМИР ЛЮЦКАНОВ	38
АСЕН ШОПОВ	39
МАРИН ЯНЕВ	41
НИКОЛАЙ ПАРУШЕВ	42
IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ	
ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ	43
АТАНАС ВЕЛЯНОВ	48
ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ	48
V. ЗАКРИВАНЕ	
ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ	49

Х У Д О Ж Е С Т В Е Н С Ъ В Е Т

Състоял се на 20 януари 1988 година в заседателна зала "Н.О.Масалигинов" при театъра

НАЧАЛО: 16.00ч.

КРАЙ: 18.30ч.

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕЛЖИЕВ:

Имаме нужният кворум и откривам заседанието на Художественият съвет при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Обсъждане на проекта за декора и костюмите на постановката "Пер Гинт". Ще докладват Николай Люцканов, Стефан Савов и Мария Диманова.

Преди да преминем към обсъждането ще Ви прочета една заповед на Комитета за култура, която е получена на 28 декември 1987 година.

/Ч е т е/

Тук присъствува и завеждащ противопожарната служба.

Казвал съм не веднъж, че когато се приема декор, трябва да присъствува, но той не винаги е бивал осведомяван. А присъствието му е задължително, защото в последствие възникват въпроси и не можем после да се разберем кой е крив, кой е прав. Или пък те предявяват претенция, че Вие сте направили еди какво, а то не трябва да се прави.

Това е заповед, просто напомняне, каквито заповеди издавам и аз тук, че този който има участие в първо действие трябва да дойде в 18.00 ч., а другите от там нататък трябва да дойдат в 18.30ч. Аз издавам такива заповеди в началото на всеки сезон, тъй като това не се спазва.

И тази заповед на Комитета за култура има същият характер. Заради нея две кулиси на "Пред залез слънце" бяха свалени. В точ-ка разни аз ще поставя този въпрос на др.Атанас Велянов, за да се обясни как стои този въпрос. Препис от заповедта е връчена на всеки режисьор. Искам да обясня, особено на режисьорите, че това не е заповед, която издавам аз, нито пък аз имам нещо общо с тази работа. Аз съм водил тук борби с противопожарните органи на най-високо равнище, със заместник министъра, отговарящ по противопожарната охрана. И имаше един ген.Димов, началник в Градското, който като разговаряхме, се зачервяваше като панджар. Но така или иначе, по времето когато Павел Матев беше министър на Комитета за култура, беше издадена една наредба, която е много стриктна, много стрсга, има много изисквания и претенции и с подновяването на тази заповед от Комитета за култура смятам, че се разбира за какво става дума.

И така пристъпваме към първа точка от дневния ред за сценографията и костюмите на постановката "Пер Гинт". Имате думата.

НИКОЛАЙ ЛЮЦАНОВ

Спомнете си, че в опита за режисьорски бележки при разпределението аз казах, че в един избран театър трябва да може свободно да се извлича оня интелектуален контакт бих казал с публиката, да не се затваря драматургията между четири стени в рамките на буквалния социологически реализъм, а да може да се атакува зрителната зала, да се приближи всичко до зрителната зала и редица моменти и диалози от сцените да бъдат в един пряк контакт със зрителната зала. Това е първото. Това диктува естествено един условен вид театър, в който морето е въпрос на едно пропадало или пък отдалечаването на лодката в морето е въпрос на едно платно, или пък един корабът е въпрос на спускането отгоре на една мачта със вешо се платно и т.н. и т.н. Т.е. само с анализ на обстановката, а останалото вече е изразителност на актьорското присъствие и на режисьорските решения на някои сцени.

Вторият момент е насищането. По-точно отправната точка, символистиката във символа, във визуалното решение. Един път, който започва от редовете А, Б, В и свършва в дъното на сцената, висок не повече от 2 м. И по този път Пер Гинт, който започва от 20 години и свършва на 70 години среща хора, континенти, история, настояще, бъдеще, фантазия и реалност с нереалност и т.н. Как ще стават нещата ще обясни Стефан Савов и какъв е принципът на костюмите ще обясни Мария Диманова.

Сега въпросът по заповедта на арх.Роменски. По какъв начин да се стигне до арх.Роменски с цялото преклонение пред поста му и пред голямото му име на архитект да се знае, че тази заповед аз лично я считам за въпросна духовна и умствена бедност. Защото отдавна световният театър като тенденция се развива извън рамките на театъра. Той мина през много етапи – тотален театър, неznam какъв театър за да се слее, да може да въздейства във зрителната зала. Документален театър. Да се атакува зрителната зала. Даже се строят друг вид театри, не в този вид класически театри с рамка дръпната от зрителната зала на пет метра. Максималната отдалеченост даже на най-новите видове театри, какъвто е Лондонският театър, който беше построен е 17 м.40 см. по сведение на "Лик" преди няколко години. Само в България се намират хора, които непрекъснато пречат на театъра. Башка дето пречи организационната структура на българския театър, неговата допотопност като организация, невъзможността да се събират хора, които искат да правят театър, които мислят по един и същи начин. Но се намират и хора, които непрекъснато, без да разбират от театър пречат на българския театър. Тази заповед е, от този тип. Възможно ли е да става това, което иска този архитект?

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Искам едно уточнение. Арх.Роменски няма нищо общо с тази заповед. Той само е подписал.

НИКОЛАЙ ЛОЦКАНОВ

Толкова по-зле. Да си подпише уставката, защо ще подписва такава заповед.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Такава заповед съществува. Тя е напомнителна.

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

Не може да се подписва нещо, което не се разбира. Как такаще подписва нещо, което не разбира? Непрекъснато сме атакувани от подобни неща. Все повече и повече става невъзможно да се работи - от един магазин да пазаруват художниците, защото само там издават фактури, а в този магазин няма нищо, да не се изнася нищо в зрителната зала, когато театърът е построен преди толкова години и той е друг вид театър. Не играем класическа, романтическа приповдигната драматургия, пък и тя ако се постави кате че ли не се поставя по този начин. Отдавна развитието на световният театър е друго. Само в България е вероятно в Албания съществуват такива недомислия. Добре, импрегнират се материалите - какво повече? Нека тогава стои на портала един човек, който да бди.

След това питам друго нещо. Защо когато дойде съветски театър всички мълчат? В някои постановки се палят факли, а си мълчат другарите. Сега бях в Москва, на сцената на МХАТ се палят ей такива големи свещи, но мълчат хората. Само тука има такива хора, които се бъркат в тази работа.

Не бих могъл по друг начин да говоря за това. Като че ли мен са ме направили директор на ЦУМ - може би ще свърша и по-добра работа. Това просто е възмутително. И ако театърът счита за необходимо, нека да излезе с една статия в Народна култура, да се обяснят тези неща. На какво прилича това? На нищо! Непре-

късната се матретира и се атакува театъра от хора, които не разбират от тази работа.

Аз лично, след тождова месеци работа не бих могъл да намеря по желание на съответните тези другари друго решение и ако не може да се приеме това решение, естествено ще отпадне и постановката. Сега отново да започна да се занимавам, да търся друго решение - това не ми е възможно. Просто човешката душа не е латерна да я разтягаш както ти желаеш.

АСЕН ШОПОВ

Искам веднага да се изкажа след Люцканов и да се съглася с него и с всички класификации, които той прави по отношение характера на заповедта, считайки, че тя не търпи никакъв коментар и да не се съглася с Вас, че такава заповед има. Има ранна предупредителна заповед, която претендира за вземане мерки-противопожарни. Заповедта обаче непрекъснато се деформира чрез 1-во, 2-ро, 3-то и 5-то и точка 1-ва на тази заповед никъде не съществува вид на заповед. Това е новоподписан документ, срещу който вече никой не може да се произнесе. Става дума за това, че на авансцена и на А, Б, В-то, който е основно заложен елемент в архитектурата за да функционира тази зграда по предназначение с лека ръка се казва "Това да не се прави!" Това е безобразие.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Стефан Савов, имате думата.

СТЕФАН САВОВ

Да ви обясня. Др. Люцканов Ви каза, във връзка с решението на спектакъла, че подходът е от два крупни елемента да изградим общо настроение на спектакъла с тенденция да обслужва абсолютно всичките действия. Това, което виждате в дъното — това е декорът. Всичкото другото е реквизит — столове, маси, грамофон, платно от кораб, дървче и т.н. Т.е. решението е крупно като този да го наречем условен път има три амбразури, които ще се отварят. Ще се обръщат на шарнир и ще станат удобни за комбиниране на физическото действие на пиесата. Т.е. тук ще могат актьорите да минават. Същевременно в задната му част е в движение. Тя ще има възможността да слиза на долно положение, да става изкачване на актьорите или на група актьори. Също така в предната част на терена, когато е сцената с кораба от тука също със шарнир изкача един нос на кораба, а отгоре на чига пускаме едно платно, абсолютно без нищо. Само с две въжета, които актьорите закачат в тези точки, зад тях сме пуснали два вентилатора, които издуват платното към зрителната зала. Това помага действието да се изнесе съвсем първаво и бързо без всякакви други трансформации в следващото положение, разбира се всичко това обслужено със съответното локално осветление, което ще представлява също декоративен елемент. От чиги ще имаме спуснати около 10 апарата, които ще бъдат насочени на ключовите позиции на мизансцена.

Предният план е върху А, Б, В-то — това е Египет. От терена напред слагаме един гумиран плат, който е разрисуван с тези цвят както е тук и тук-там пръскаме малко стърготини, които да създават илюзията за пясък. Никакви големи количества пясък

и т.н., както се пуснаха тук из театъра легенди. С три чувала трици ще обслужваме цялото представление, които са общо, максимум 15 кг.

Дъното е изградено от две пана, които имат функцията да отварят и затварят дъното. Тези двете затварят до нула, а хоризонталните затварят до нула в средата. Можем да създадем илюзията за бленда – да отваряме и затваряме до нула, до абсолютна нула. Изградено е със средствата, които има – с чиги и с най-елементарни кулиси. Това е драперия, която Вие имате на склад. Тези две пана, които са твърди ще трябва да се направят.

Дъното, това е едно пано, което ще бъде изградено от парашутно платно. Така както е разкроено и към него ще имаме апликация. То ще представлява едно обобщително пано, което ще носи не директно внушение за космос, за свят. Без да е директно, просто всеки от зрителите ще си го чете със собственият си интелект, със собственото си възприятие – това, което вижда. Защо? Защото неговата функция^е да обслужва конкретните картини. Съвсем простичко с осветление ние ще получим различни неща в зависимост от картините на пиесата. Като имаме един свинкс, когато се играят сцените в Сахара.

Това е принципът на представлението – просто, колкото се може. Имаме внасяне на дърво, което ще влезе от чига. Това платно, което Ви обясних. Като за целта ние ще го подкрепим с пушек. Който пушек ще лежи долу на пода. Знаете го всички. Не е това, което бяга нагоре, той е долу ниско. И с едни ниско подови просветки ние ще създадем абсолютната илюзия за морето, за корабкрушението. И по този начин нещата са решени съвсем наедно и

пъргаво.

По отношение на заповедта. Аз как разбирам заповедта? Че трябва да има ред в един театър по отношение на противопожарната дисциплина. Аз съм съгласен с това. По отношение на пазене на жпк зградата аз също съм съгласен. Скъпи злата и т.н. Но питам аз отговорният другар, който е издал тази заповед какво отговорно има в това нещо, когато ние не строим нищо на стените и когато е казано, че аз ще направя същата амбразура тук и на мястото на завесата. И не дай боже ако стане нещо - обръща се и завесата опира на цимента. Нищо не пречи на завесата.

Хубаво е да има заповед, но тя във всички случаи трябва умно да бъде тълкувана.

ПЕЛИН ПЕЛИНОВ

Имам един въпрос. Само на терена лице ще играе или артистите ще слизат и долу?

СТЕФАН САВОВ

Може и долу да се слиза.

ПЕЛИН ПЕЛИНОВ

Колко високо ще бъде най-отзад.

СТЕФАН САВОВ

Тази точка ще бъде 1.80 м. При всички случаи ние ще бъдем под норматива.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

До къде ще стига тази точка назад на сцената?

СТЕФАН САВОВ

До края на колите. Разбира се това е абсолютно законно.

БАНЧО БАНОВ

Ще може ли да се играе на друго място.

СТЕФАН САВОВ

Пиесата не е вързана с никаква механизация. Всеки театър, на който има шнурбоден може да се играе писата, заради тази чига.

МАРИЯ ДИМАНОВА

Може би е много трудно аз само да докладвам костюмите, защото те са вързани първо с режисьорските претенции към обработката на заглавието и второ вероятно по някакъв начин с декора. Вероятно липсата на цветност ще Ви направи неприятно впечатление, но мисля, че и в декора се усеща известна графичност. Опитът е и все пак с възможност за бързи промени. Тази скица е на първа картина – сватбата, която веднага минава във втора, в която същите тези хора трябва да са тролите. Вероятно моментът за решение го има във тролите, които представляват такива образли горски същества, но все още с характеристиката на тези, които Пер Гинт е видял някъде на сватбата и още кошмарно се въртят в съзнанието му.

Има една сцена, в която цялата група са бедуини, където изискванията бяха всички да са колкото може по-бедни, жалки и т.н.

Третата сцена, в която всички участвуват е сцената в лудницата, където всички са в бяло. Тези същества, които виждате

там са някъде към финала на пиесата- те са, не мога да ги нарека видения, но има нещо такова - един пастор със женски бюст, човек с лъжица и т.н.

Незнам какво мога още да кажа.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Платове, материали....

МАРИЯ ДИМАНОВА

Струва ми се, че няма да има проблем, освен онези, които не мога да направя по друг начин, предварително да бъдат живописване, в смисъл приготвени и тогава да се шият.

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

Нека да допълня нещо за да бъде по-ясно. Искам да допълня за един такъв принцип.

Пиесата е написана в последното десетилетие на миналия век, даже малко по-рано. През '72 г., той за първи път съобщава, че има намерение да пише такава пиеса. Ако речем да отиваме в миналото преди сто и толкова години ще трябва да се затутрим, да затънем в един норвежки фолклор и етнография, която просто е недействителна. Затова, след много умуване решихме да приближим нещата, малко да ги универсализираме и горе-долу нещата да бъдат ако може да се каже към 30-те години. В тази първата скица това си личи, някакво облекло, което е възможно- панталонът е малко шалвар, или пък таз онзи до бялата рокля с шапката като съвременен мотоциклетист с яке, т.е. малко да изглежда като съвремие. Освен това, така поне в моето съзнание се рисува (в оригинала не е така), но за да няма хиляди хора - целият театър да е впрегнат да играе-

същите хора 15, 16, 17 души, които той вижда на годявката на Ингрид, същите хора, той след това ги въобразява като тролли. Т.е. по такъв начин се хвърля един мост между оня живият живот и този трансиденталния, но фактически те да изглеждат пак като същите хора и да изглеждат и като една съвременна секта, защото тъкмо там в тази сцена става основният дискус между Пер Гинт и краля на троллите – как трябва да се живее – оставайки верен на себе си или доволен от себе си.

И така – по-нататък се трансформират същите хора с бяло, след това с чергила като бедуини, а фактически остават едни и същи на този симултантен принцип съответстващ на вида театър, за който се опитам да кажа няколко думи.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

И така, имате думата по сценографията и декора. Велянов.

АТАНАС ВЕЛЯНОВ

Аз преди малко се запознах със сценичното решение на пиесата. На мен наистина ми харесва. Много хубаво е замислено.

Решенията за които ставаше дума мен ме смущават и се съгласявам с решението, че не трябва да се строи на аванс-сцената. Др.Фучеджиев, нещо трябва да се направи. Това е единственото нещо, за което адмиравам да направим някакъв опит, защото прекалено много вече взехме да бъдем ощетавани от това, че ние трябва да сложим една стена на мястото на завесата и от там вече актьорът да не може да излезе да играе напред. Ние не можем вече да сложим един стол отпред, както е по тази заповед. Според мен това е ненормално.

Като решение в черво-бяло мен много ми харесва, намирам го за много функционално. Тази бленда ще върши много добра, много чудесна работа. Аз си я представям как от малко каре може да стане голям правоъгълник, който същевременно да играе ролята на гора, на такъв вид театър – на сенки, може би в процес на работата ще възникнат много нови и любопитни решения към този декор.

За костюмите ми е малко по-трудно да кажа, защото пиесата е така преработена от Люцканов, че просто аз трябва да я прочета втори път за да мога да бъда съвсем категорично ясен за тях. Но общо взето са влезли в едно общо решение, в една тоналност, която мен ми допада. Тук цвят почти няма, но според мен така е търсено съгласно решението. Търсено е графичното решение. Така че мисля, че тонално си пасват добре, Пиесата съм я чел много отдавна за да мога конкретно да Ви кажа, но на мен лично много ми харесва.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг кой иска думата?

...

ВЪПРОС? – Аз искам да попитам – тук актьорите ще играят до края. А какво става в перспектива? Няма ли да се наруши?

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

Не!

...

Искам да кажа още нещо, което ме смущава в известен смисъл. Първо наклонът и дали актьорите ще могат да играят свободно и няма ли опасност от падане в страни?

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

Това е от А, Б, В до четвърта кола до края - 1.80м. Това почти не се чувства.

/Общ разговор/

СТЕФАН ДАНАИЛОВ

Стефане, само един въпрос. Този мост от какво смятате да го правите?

СТЕФАН САВОВ

Този мост ще се направи от мостова конструкция и ще се вдигне горе.

СТЕФАН ДАНАИЛОВ

Става въпрос да не е на дървена основа. Това трябва да е нещо стабилно, за да може да се скача и да не се чува скърцане на шперт плат като на гробищата в "Хамлет". За това говоря.

СТЕФАН САВОВ

То ще е мостова конструкция, може би 20 см. ферма от квадратна тръба и отгоре ще се постави дървеният плот.

ЖЕЛЯЗКОВ - зав. служба "Противопожарна охрана"

По въпроса за тази заповед - напомнителна.

Ние сме хора под пагон, но ако в случая Вие можете да помогнете с една статия или нещо друго, поне да се играе на авансцена, защото аванс-сцената е за игра, но да не се строят странични декори, тъй като те пречат евентуално на евакуация, на изнасяне на материални ценности и т.н. Ние писахме до Централно управление за разрешение на играните до сега пиеси "Сребърна сватба",

"Нощем с белите коне" и "Сборен пункт", но отговор поне до мен не е стигнал. За в бъдеще ще имаме доста неприятности не само като театър тук, но и за страната. Те и другите театри ще се оплачат по един или друг повод. Ние успяхме да пробием с пушенето на определени пиеси, специално за Народния театър и ни разрешиха и от Централното управление ни разрешиха. Това, което в другите театри няма. Но ми се струва, ако пробием тук да се играе ще стане може би и политически въпрос на всички други театри в столицата и страната. С основание ще искат същото разрешение за това, защото и там играят актьори.

Споменахте за паленето на факли, пламъци, огньове и т.н. по други театри, в Лондон. Трябва да Ви кажа, че там има надеждна автоматика, която може ведсага да заработи и да угаси запалването. Както например в нас е склада за декори. Има сигнализиран пункт, който се пука и угасява веднага пожара. Докато тук в нашия театър в салона няма нищо такова. По едно или друго съображение не са монтирани нито известители, нито гасители и за това ние трябва да се съобразяваме с пушенето, с паленето на огньове. Има и нещо друго. Ето например във "Вишнева градина" се палеше една пура и в момент актьорът трябва да е подаде на някого -- на някого от реквизицията или на някой от нас. Но един път се случи да е пусне на земята. Обикновенна цигара има 450-500⁰ температура в огънчето. На Нова година става пожар от цигара в една къща.

Тези неща не са за пренебрегване. Да не се повтарям за аванс сцената, но ръководството трябва да вземе някои решения.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг някой иска ли да каже нещо? Няма.

Другари, още веднъж искам да заявя, че това не е заповед на арх.Роменски и да защитя този много внимателен и много деликатен човек. Тази заповед е напомнителна. ^Вправилникът, който имат противопожарните служби, тези неща влизат ~~влизат~~ и не напразно Ви споменах, че този правилник е подписан от двете институции - ^в 1975 г. от др.Павел Матев като Министър на културата и от генерал Стоилов, Така, че тези изисквания съществуват и това е един от проблемите, с които аз непрекъснато съм се занимавал от както тук съм директор. Веднъж глобиха Асен Шопов. Дражев го глоби и това стана причина Дражев да си отиде от театъра. Защото той си позволяваше своеволия ~~тука~~ и аз помолих от Министерство на вътрешните работи да го преместят на друго място. Той си позволи да налага глоби на Асен Шопов без да дойде да поговори с мен, защото те са мои подчинени, те са наши служители и ние им плащаме.

Искам да попитам. Може ли да се спуска плътно гилотината, за да изолира?

СТЕФАН САВОВ

Да. Абсолютно. Когато построим декора може да дойде комисия за да види, че гилотината ще опре на цимента.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

За да не излезе така, че аз глупаво тълкувам заповедта, както беше казано, ~~аз~~ разрешавам да се прави по този начин декорът. И в същото време ние трябва да направим от името на театъра, може би другарите режисьори, които много вилнеят и роптаят против това нещо, ще седнат да направят един текст, който ще подпиша аз

и дори режисьорите, защото тях засяха най-много това и ще го из-
пратим до министъра на Културата, науката и просветата и до Ми-
нистъра на вътрешните работи - др. Димитър Стоянов. Но трябва да го
мотивираме много добре, да обмислим много добре нещата и така да
се каже, да се търси една ревизия на тези правила. Ние това нещо
няма да го правим за целият български театър, ние ще направим за
Народния театър "Иван Вазов". Ние нямаме право да искаме нещо за
целия български театър. Нашият театър е на особен режим - той е
Национален институт на културата и съответно при него могат да се
приложат по-специални правила и по охраната. За това ~~за~~ предлагам
на Художествения съвет такова решение, като старши-лейтенанта си
запазва неговото служебно становище да се прави декорът по този
начин, щом като гилотината плътно може да изолира сцената от сало-
на - ~~за~~ смятам, че това е достатъчно. И от там нататък вече да
направим необходимите постъпки за ревизия на някои правила, кои-
то наистина са прекалени.

От друга страна не е много осъдителна една такава пози-
ция или трудно е да ~~разкажем~~^{оборим} една такава позиция, защото знаете
като изгори един театър, както изгоря Плевенският да речем, неза-
висимо по какви причини, това вече е достатъчно основание за
драстични мерки. И тук навремето аз с Дражев съм имал разговори,
той идваше при мен за да забраня на режисьора да пуши в салона
като седи и работи. Аз му казах, че не мога да му забраня да пу-
ши, защото той не може да работи. Аз съм бил пушач и знам какво
значи рефлексите.

Аз ще помоля и Асен Шопов, и Енчо Халачев, и Младен Ки-
селов заедно с Атанас Велянов да седнете и да направите едно мо-
тивизирано писмо до Министъра на вътрешните работи и до др. Георги

Йорданов. Тук до десетина дни да го изпратиме, аз ще поискам среща с Министъра на вътрешните работи и др. Георги Йорданов, така да се каже, допълнително да изясним как стоят нещата, за да можем да търсим някаква промяна. Иначе и полковникът, за който той спомена (полковникът за себе си също е прав), той изпълнява една наредба, която не е отменена. Трябва да знаете, че тук няма много място за тълкуване. Аз знам как е издадена тази заповед. Тази заповед е издадена след като този полковник идва тук в театъра, видя и протестира срещу декора на "Сребърна сватба", защото там излиза една греда навън. Той е видял, проверил е и други неща, разбира се, нашите хора от противопожарната служба са му показали това-онова, вероятно и в някои друг театър е видял и е отишъл в Комитета и е помолил Комитета да поднови тази заповед за противопожарната охрана. Ето така стои въпросът и не бива да упрекваме никой. Това е въпрос на една Наредба, която е издадена от '75 година. ~~А тълкуването на всяка наредба, знаете, че първо то е опасно и второ не е много възможна.~~

СТЕФАН ДАНАИЛОВ

Те са единствено прави за това, че представете си нещо, което трябва да бъде в изискването на режисьорите, но ако на А, Б, В отгоре седи артисти пуши, те нямат никаква кореспонденция с А, Б, В - те не виждат. И ако не дай си боже там стане и завесата се спусне отива в предната част. Мисля, че в "Сребърна сватба" се пуши отпред. В "Хамлет" не се пуши. Черкелов отдавна не пуши в "Нощем с белите коне" и особено тук с тези трици не трябва да се пуши. Става въпрос, че по начало не трябва да се пуши защото те нямат никаква видимост.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Смятам, че обсъждането, което се направи беше сериозно, много аргументирано, екипът защити становището си и предполагам, че Художествени я съвет приема единодушно този декор. Сроковете вие на техническата конференция ще уточните. Премиерата ние с Люцканов ще я уточним.

Преминваме към втора точка от дневния ред.

Представена е на Вашето внимание новата пиеса на др.Иван Радоев – наш известен драматург. Аз предлагам др.Банчо Банов да каже няколко думи.

БАНЧО БАНОВ

Аз няма да Ви отнемам много време. Смятам, че предоставената пиеса има качествата за да бъде представена в Народния театър. Тя поставя в особена форма ирония, някои моменти бих казал на гротест от някои наболели проблеми от нашата съвременност. Вие познавате драматургията на Иван Радоев. Той често пъти си служи с една особена знакова система в своите пиеси.

Литературното бюро има някои бележки по пиесата, за които беше разговаряно с автора и които са поправими в движение, така да се каже по време на работа. Тогава и на самия автор ще му бъде може би по-лесно да види кои връзки между сцените могат да се решат мизансценно и кои се нуждаят от вече словестно изясняване.

Един проблем лично аз имам. Аз смятам, че някои бих казал остри думи в пиесата не като фрази, а като – хайде да не кажа цинични, но вулгарни думи на сцената аз лично смятам, че в нашия театър не бива да присъствуват на сцената. Авторът не се

съгласи с това и смята, че съвременният театър може да говори всичко на сцената. Това е единствената противоположна ситуация.

Искам да добавя само още едно изречение. Пиесата дава възможност за великолепни изпълнения, дава богат материал за актьори. Актьори, които ограт в предишни планове с многопластово изпълнение на ролите. И в това отношение тя също така изисква таланта на актьорите от нашия театър, от младото поколение.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг кой иска думата? Др. Линов.

ПЕНЧО ЛИНОВ

Да продължа Литературното бюро. Аз съм за пиесата, но за камерна сцена. Смятам, че тя ако се разположи на голяма сцена ще загуби голяма част от своите качества, защото тя по същество е една статична пиеса и отдалечена вече в пространството ще загуби. А мисля, че долу разположена, скъсените разстояния между зрителите, тогава ще спечели много повече, отколкото самата тя носи.

И след като знаете, че съм за и много харесвам пиесата аз имам няколко бележки, които телеграфно искам да изтъкна и когато авторът преглежда протоколът да има предвид.

Първата е, че сънят, началото за финала, който идва и там с един телефон на средата дето се вмества, който извества реалното действие в нещо илюзорно и че става това в съзнанието на писателя, мисля че това не е нужно. То няма да излъже нито някои органи, които трябва да приемат пиесата, нито пък зрителите. Пиесата е важна и силна с реално разказаната история, а

не с тази фатка. Тъй че моментът за съня не го приемам.

Второ. Мисля, че тъй като вече отбелязах, че тя е статична пиеса, мисля че привазките на места са малко повече отколкото трябва и дори хуморът, който е хубав, брилянтен, звънти, но е самоценен.

Колебливо малко ще изтъкна като трета точка това, че е ситуирана в едни гробища. То е интересно, любопитно, но в същото време като че ли стеснява общественото значение на цялата история. С колебание изтъквам, но колко души в тази държава могат да отидат в гробищата?

...

Всички ще отидат.

ПЕНЧО ЛИНОВ

Добре, ще оттегля тази забележка, но в същото време имам едно чувство за стесняване на нещата. Казвам го като телеграфна бележка.

Смятам, че конфликтът между Докторът – главният герой и Керяков, от когото той е избягал идвайки тук, трябва да бъде още по-ясен и категоричен. Ама ясен и категоричен. Нещо завоалирано и смотано има.

Като че ли най-ярките образи са два – на Анастас и на Атанаска – защото са малко шантави. Защото артистите са артисти. Това са много сладки образи. Те биха ги играли с удоволствие. Но мисля, че в тази шантавост има нещо лековато. Такова чувство имам.

И друга забележка имам. За тези две жени, които идват на гробищата, привидно като че ли имат смисъл, аргумент и причина

да дойдат тук, но мисля, че тя не е дълбока и съдбоносна. А пък съвсем не вярвам и тук съм категоричен, че Керяков ще дойде, този който го е изпъдил. Тук като че ли авторът трябва да намисли нещо съдбоносно, което му решава съдбата на този Керяков за да го принуди да дойде в гробищата и да разговаря.

И това, че Люба е била съпруга и на двамата нещо ми мирише на познато, използвано, изгустирано.

Това са ми - ето, осем бележки съм написал на това листче, което мислех за този съвет, но общото ми впечатление е "за".

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕЛЖИЕВ

Друг?

...

Когато Литературното бюро излиза с мнение - да излиза с цяло мнение. Да са обсъждали и да са се установили върху нещо, защото всеки от Литературното бюро като започне да говори, те сами ще изпаднат в противоречие и вместо да ни улеснят, ще ни ~~утечат~~ утечат.

ПЕНЧО ЛИНОВ

От Литературното бюро никога не сме били абсолютно единни.

...

Нищо! Това може да се каже пред Художествения съвет. Но това, по което сте съгласни и това, по което не сте съгласни да го знаем ясно и то като Литературно бюро. Защо сте Литературно бюро? Вие не сте тук единици нахвърляни. Вие сте едно цяло и цялостно решавате нещата.

ПЕНЧО ЛИНОВ

Както сме Литературно бюро, така сме и отделни хора. А и не смятам, че осем души ще Ви повлияят на Вас.

КОНСТАНТИН ИЛИЕВ

Става дума за обобщение.

...

Разбира се! Да се излезе с обобщение.

КОНСТАНТИН ИЛИЕВ

Банчо Банов се изказа, направи обобщението и повече няма да се изказваме ние.

...

А Вие преди това трябва да сте обсъждали и да сте взели становище.

КОНСТАНТИН ИЛИЕВ

Направено е това нещо. Никой повече няма да се изказва.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг кой иска думата? Атанас Велянов.

АТАНАС ВЕЛЯНОВ

Искам две думи да кажа. На мен много ми хареса пиесата. Искам да предам мнението за пиесата на Младен Киселов, който ме помоли да предам, че му харесва пиесата.

...

Предлагам да се прочете мнението на Таня Масалитинова.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Таня Масалитинова ми е дала писменото си изказване.

/Чете/

Друг кой иска думата? Др. Стойчо Мазгалов.

СТОЙЧО МАЗГАЛОВ

Много харесвам пиесата и много се радвам, че тази пиеса е попаднала в нашия театър. Пиесата е остра, съвременна, повдига сериозни проблеми. Пиесата ми харесва.

ГОЧО ГОЧЕВ

Искам извинение, но тъй се случи, че последните страници аз ги прочетох тук, последните пет-шест, но редно е всеки да си каже мнението. Това само ще обогати състава, режисурата и самия автор ако приеме.

Аз смятам, че е време Народният театър да отстъпва от своите позиции за търсене на само така по-спокоен, по-проверен, да не властвува рискът в нашето. Защо да не властвува рискът? Някога художественият театър е театърът, който най-много е рискувал.

Какво имам предвид? Тази пиеса е много сложна другари. Още повече, че тази хитрина (за Иван Радоев може би не прилягат тези приказки), че това всичко е сън и с тази странна метаморфоза там във финала, това не намалява ударите на една консервативна критика. Какъв сън, когато целият наш живот е вътре в тези рамки. Ти можеш да кажеш сън, пък упостошени хора като Киряков ръководят едва ли не живота и срещу тях се упълчва един млад лекар, който

търси един такъв условен ход, бих казал ала Толстой, без тези размери разбира се на внушение, ходът на ничий, на никой, на човека вън от живота, за да каже горчиви разбира се истини. Това са проблеми на една сложност – сложности абсолютно реалистични. В пиесата има един монолог, дето се казва само заради него си заслужава казано пресилено, да се постави пиесата – "Бързах да издълбая гроба и да го засипя, за да намаля страданието на близките". Защото, когато зее един гроб и всеки хвърля буца пръст и отминава, знаем всички хълцанията, дори има и припадъци.

Образът на доктор Милев е един централен образ, който бяга от тази опустошена действителност. Така, че всякакви въпроси от подобно естество са изключени. Защо бяга? Аз смятам, че е ясно защо бяга този човек. Не става въпрос, че заплата му е малка или защо е избрал тази професия. Ще има и такива въпроси, но това си остава за сметка на тези, които гледат бедно на тези въпроси.

За жанра – аз сега се мъча да правя някакъв портрет на Иван Радоев. Той много обича жанри на тематическа комедия. Даже в онези си весели истории, комични. Спомням си Любомир Тенев беше написал много хубава статия. Спомнете си Ромео и Жулиета, които са едни лирични такива комедии. Както и тука, той поставя драматична комедия. Комичното къде е тука? Няма нищо комедишно. Освен в един много особен смисъл, че един много особен гражданин отива на гробищата за да преживее живота си – това е голямата комедия. А тук при Иван Радоев (има го и в тази пиеса) има неща дребно комични, които малко трябва да се съкратят в жаргона, в бита – не е това. А по този начин той хвърля сянка върху голямото комедишно начало. Повтарям – в този дисонанс между действителност и

мечти как да живеем. С едно четене е трудно да се определи жанра, а той дава ключ на режисьора и на актьорите. Може разбира се, стига съдържанието на пиесата да защити жанра на гротеска. Това е вече въпрос на режисура и на актьорско майсторство. Аз бих казал, че тази пиеса е една трагикомедия, малко да се отърве човек от спорове доколко е трагично, доколко е комично.

За конфликта вече се каза – никой срещу злочестината. А тук режисьорите и актьорите носят едно страшно бреме. Не само на показаното тук в пиесата ами на съответните ситуации, жестоки ситуации.

Иван може малко да ми се обиди, той е малко честолюбив, но на едно място в пиесата има тъпчене на едно място – защо не иди в болницата, защо не отиваш в болницата – има моменти, в които ми дотяга вече този въпрос. Колко пъти защо по средата на пиесата. Ами разбрахме, че този човек не иска, че е обиден не само от болничния режим, но от целия свят и се е затворил в себе си.

Аз не правя механични сравнения между Толстой и Иван, но всичкото е как този условен ход на композиция, на сюжета, как ще се защити да стане реален. Да разберем защо е избягал този човек, омерзен от този живот. Това е ключът – омерзен.

Свързвам изказването си с първата реплика, която е може би не съвсем почтена, че театърът вече, особено сега, когато нашият век се раздира от събития и животът ни е един кръстопът, и изкуството е на кръстопът и т.н., че тези издания – ние не смогаме да четем тези материали, разбираме колко ще бъде дори малко невинна ролята на Народния театър в този голям сблъсък на идеите на свързване със старото. И хубаво е това, ето виждаме Константин Илиев и чух хубави неща за неговата пиеса, съвпадна с друга една

премиера, в друг един театър и виждаме как театърът трябва да излезе вече открито, трябва да рискува в най-добрия смисъл на думата. А това дори не е риск, с това което става в Съветския съюз с де-сталинизацията, излизат материали, които старогръцката трагедия би завидяла.

Театърът има възможност да се изправи с една вечна проблема - добродетелта, човешкият дух срещу насилието, срещу бюрокрацията.

Аз съм за това. Сложна задача, но трябва главно композиционно да се работи. Етичната страна - ясна, идейната - тъпчене на едно място на много места. Това ще отекчи актьорите, Образи - цветисти. Особено тази Атанаска - отде я измисли, той от селото е взел, тази гейша дето гледа на ръка. Макар че И Керяков, мъча се да го разбере не такаъв, много ефтино да го даде като някакъв жесток бюрократ, а и той си има своя драма. Значи да се помъчим да тръгнем към изворите на нещастieto, а не само да даваме една реплика.

Но прави чест на театъра, че се обръща вече по-смело към българската съвременна драма. Крайно време е.

ЛЮБОМИР ТЕНЕВ

Аз другари, имам една такава Мисъл. Плюс това аз харесвам Иван Радоев именно като драматург, който си е избрал своята физиономия и то на един как да кажа лирически, драматически комедии, но той е лирико-драматичен автор. Където на него хуморът му идва от иронията, от тънността. Неговият хумор не е груб. Но аз като реплика вмъквам това, което ми хареса в пиесата и това, което гледах снощи и което ми хареса. Стига с тези проблеми добро,

зло, морал, еснавщина. Няма ги вече тези проблеми. Има нече по-широки и по-други проблеми, макар че тази нравственост винаги стои в изкуството и хуманизма. Тя не може да излезе, но тука не става дума за деклариране на нещата, просто за разкриване на едни отношения, които се сблъскват в живота с едни неуредици. И не е само това външното, а именно тези души, които не се променят лесно. Тук няма положителни герои. Тук и двамата са колкото положителни, толкова и отрицателни, т.е. той е взел една тема, която всъщност не решава. На мен много ми харесва финалът. И Керяков си има своята драма, както и този - той не е изведен напред в една или друга светлина. И тези неща тук могат доста много да се дискутират и зависи от режисурата как ще сложи акцента. И двамата са колкото виновни, толкова и невинни. Може би както казва Шекспир, както казва Крал Лир: "В живота няма виновни", а тука Радоев казва: "В живота няма невинни". И може би това е една от тезите, които могат много добре в известен смисъл да бъдат изяснени.

Само какво ме смущава? Това, което ~~Вие~~ казахте за съня, който за мен съвсем неудачно е направен на никъде. Той няма структура, няма рамка. Ако беше почнато така, някак си по-различно - нека да бъде сън, нека да бъдат видения на писателя или нещо друго, но това нещо всичко да се започне от начало и ако действително има една такава рамка в началото, той ще може да си позволи бих казал много по-абсурдни вътре ситуации.

Преди всичко аз предлагам, това което казаха и всички, че на места да се съзрати пиесата. Нека да стане нормална пиеса. Тя е осемдесет страници, шестдесет страници стигат, за да стане по-ударна. На места, както каза и Гочев диалогът просто буксува,

не се придвижва, репликата става самоцелна, не се движи действието. Аз разбирам в една статична ситуация да се води разговор, но всяка нова реплика внася нещо ново. Било от миналото на героя, било някакво събитие, за което не се говори, а тук не се придвижва действието. Аз съм чул някои реплики, че едн кой си бил автор на реплики, с което не съм съгласен. Не е автор на реплики, но е стил на увлечението. Вътрешното разнообразие на диалога се състои именно в тези непрекъснати узнавания за героите, за миналото им, за настоящето им и т.н., което тук е дадено изведнъж. Тук на мен ми липсва това, което има повече в другите пиеси. Липсва ми този присъщ, чудесен драматически лиризм на Иван Радоев. Ако от един автор можем да търсим едно нещо, в друг можем да търсим друго. Този негов лиризм, тази негова метафоричност. тук ситуацията позволява – тези негови полети и тези негови връщания към реалността – ами там е Иван Радоев, в тези неща. Тука според мен много е заковал. П_овече метафоричност е необходима, повече поезия. На него колко му коства да излети, както героите му излитат в звездите и се връщат. Още повече в тази ситуация, той не говори затова, но такъв изхабен, тъжен живот смъртта е решението, смъртта е на една крачка. Много хора не обичат да се срещат с тази тема.

Разбира се нямам нищо срещу ~~Х~~уморът. Аз например не смятам, че това е гротеска. Гротеската е нещо друго, но както и да е. Тези полети бих казал на поета Иван Радоев малко повече ми липсват в неговата драма.

Аз мисля, че тук що се отнася до изясняване на отношенията с Керяков като чета пиесата казвам тука трябва едно събитие, трябва нещо по-ударно. Събитието някъде е станало, но аз

че той нарочно не го прави, нарочно не го казва, защото тези два образа колкото са далечни един от друг те всъщност се и приближават един към друг. Те имат съдби, в които има нещо много общо и в характерите им. Без разбира се да се търси психология и без да има много психология. Няма нужда. Стига с този детерминизъм, психологически. А ако дойде този детерминизъм, той дойде от Ибсен. Но ето че в едно поетическо произведение можем да го махнем. Човекът - това е воля и свобода! А не непременно детерминизъм и психология. Цял живот във всяка пиеса той воюва за свободата си чрез волята си. Това е драмата, особено съвременната. А не непрекъснато в психологически нюанси и т.н. И мисля, че този стил именно напомня Иван Радоев ако малко се позамислим.

Какво е създал той? Той е направил нещо много интересно и любопитно, което може и трябва да се развие от режисурата. Тази относителност на трагическата вина във всички герои и в доктора, и в началника му, и у Люба. Въпросът е - има някои неща, които тук Пенчо загатна, аз мисля в този смисъл някак си немотивирано стават нещата, Примерно аз бих казал, че тази пиеса може да се напише така, че без да се следи образът на Люба и тя да стане цял образ, така както и Протопопов става образ в Чеховата пиеса, без да се появява става жив образ. Но хайде да кажем той го въвежда, защото той търси и кумичното. Но тук мисля, че нещата прекалено много се претрупват.

Снощи гледам, героят задава директен въпрос, публиката също чака директен отговор. Той не отговаря директно, той отговаря друго. И продължава тази директна тайна, която всъщност държи напрежението през всичкото време. Тук стилистиката на Радоев бих

казал се приближава изобщо и на съвременната ни драма. Ето в една такава рамка, както казах една структурна рамка би било по-добре. Незнам какво може да стане, но да бъдат някак си по в стила на цялата тази поява на Люба. И това съпоставяне, което е направено между селянина - този душевен човек, тази история с премиите и пр. - и си вика човек, дали това не е това време, няма ли тази тема загатната, веднъж си жертва, друг път си палач, действително ли е тази омраза, която в няколко страници, накрая съществува между тях двамата? Дали е нужно толкова дълго? И накрая той казва: "Аз те обичам", хвърля му парите и т.н. Хората едновременно се мразят и се обичат, с нещо се свързват в нещата. Тези подводни течения мисля че са най-ценното в тази рилическа за мене драма, която не е достатъчно лирическа, такава каквато я познавам и което според мен е една слабост.

И от друга страна както казах вече аз много харесвам финалът, т.е. път към едно разрешение, но не разрешение. Не говоря за финала, в смисъл като форма, т.е., че се оказва, че всичко това е на писателя видение или сънища - не! За двамата герои, финалът за двамата герои. Няма тука положителни или отрицателни. И двамата са колкото положителни, толкова и отрицателни ако става дума. Това е бездна от противоречия на човешката душа. Според мен Керяков има своя драма. И онзи, когато го осъжда също не го казва. Защото ако го сложим така както Вие го искате отрицателен, абсолютно той става друг. Той може да е направил грешка, може да е съобразил тази грешка, но както идва тук е разкаян, нали? Може би практически онзи не му вярва за да може да утвърди себе си и т.н. Може да е така, но може и да не е така. Не се знае. Сложно нещо

е човека.

Искам да кажа, че някои от тези неща би трябвало да се акцентират, да се позасилят, а от друга страна диалозите трябва да се съкратят. Особено тези, които са доста анализирани, доста обикновени, ненужни, на отделни места, където буксуват.

НИКОЛАЙ ЛЮЦКАНОВ

Аз се изказвам дотолкова, доколкото трябва да има глас на член на Художествения съвет "ЗА" или "ПРОТИВ". Това е първата цел на изказването ми. И втората, да се присъединя към някои от изказаните мисли във връзка с пиесата.

Първо. Мисля, че е редно да се каже и на Иван Радоев, че за мен е добре дошло. Това е един солиден автор, мислещ човек. сериозен наш поет и идването му в Народния театър, което трябваше да стане отдавна, защото има пиеси достойни за този театър сега се харесват. Това според мен е интересно написана пиеса, нужна пиеса, разбира се веднага искам да кажа следното. Току-що прочетох в двата броя на "Аганък" (в първа и втора книжка), за един голям учен, цялата история от 35-та година насам. Историята на Десенко и за разгромването на съветски генетици-биолози. От позицията на класовостта в биологията, на класовите позиции в биологията. Това е някакъв фашизъм в действие, така както е написано. Изведнъж пред читателя лъсват събития, които не третират отделният случай - как бил арестуван и как умрял в затвора. Частният сбучай не излиза, а излизат корените, които пораждат подобни явления. И изведнъж един документален разказ звучи епически, както казва проф. Гочев почти може да завивда древногръцката драма

за такива сюжети.

Естествено, от тази гледна точка събитията, които се развиват в нашата страна и в световен мащаб дадени, не са несъизмерими с опита, който прави Иван Радоев в тази пиеса. Мисля, че въпреки всичко съществуват конфликтни лица като Атанаска, Анастас и т.н. Обобщението за този мащаб, за който говорих сега не съществува. Но при всички случаи това е една добре написана пиеса. Това е първото, което исках да кажа.

Второ. Иван Радоев съзнавайки и то с чувство за хумор възможните възражения срещу неговата драма, не случайно той слага този сън накрая. Това е точното усещане за възможните възражения срещу неговата драма. А според мен, възможните възражения срещу неговата драма са коренят в следното: сега аз мога да изглеждам и консервативен и мога да изглеждам и мислещ човек, но зависи от каква гледна точка ще ме разглеждат "човек". Когато Васви магнаха, Вие не станяхте сервитьор в "Прага", нито когато мен ме изгониха преди години от този театър аз не станах ваксаджия отсреща. И в случая естествено е, мисля, че поне половината от зрителите и половината от критиците, по-голяма част, включително и такива като мен, които не страдат от консерватизъм или пък от ретроградност, защото и аз съм удрял много пъти ще си задам въпросът - какъв е този човек, който като не го назначили за завекдащ отделение, той станал гробар и деградирал. С флорците в "Шератон" печели пари, гаври се, т.е. деградирал за две години. То предмет на изкуството ли е или не е предмет? То е закономерно такъв подход към явление. И тъй като това е уязвимото място,

проф. Гочев много правилно отбеляза, че режисурата тук трябва да се помъчи да намери ключът. Как е, що е? Иван Радоев слага този финал, който според мен е необходим не толкова като рамка е необходим. Просто предварително да се каже, че аз знам за какво става дума, ако ще удряте знам за какво е проблемът. И тук разсъждавайте от каквата гледна точка искате. И режисурата, не знам дали е в силата си (впрочем, без Младен Киселов нашият разговор в голяма степен е безпредметен), но той ще си дойде, ще разгледа протокола и ще разбере. Това е втората част от съжденията ми и в този смисъл аз подкрепям вниманието, с което трябва режисурата и авторът да се отнесат към този момент.

И третото, което за мен е твърде съществено. За да не остане усещането за репликова драматургия, защото тя съдържа една вътрешна статичност, върти се пиасата на едно и също място — решително съкращение на еквилибристиката на репликите. Тъкмо тази претрупаност и въртележка създават усещането още не за развиваща се, за вътрешна динамична реторика, а за буксуваща на място вътрешно статична драматургия или както Владимир Каракашев каза репликова драматургия. Това е нещото, което трябва решително да се избегне.

...

И все пак, защо го няма Киселов?

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Той е в провинцията. Обадил ми се е,

...

И все пак, друго е живото слово. Щеше да вземе той думата, да чуе какво се казва...

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг, кой иска думата? Виолета Минкова.

ВИОЛЕТА МИНКОВА

Искам да се присъединя към гласовете "ЗА" пиесата на Иван Радоев, да изкажа радостта си, че идва негова пиеса в театъра ни. Искам да присъединя гласът си за експериментите в нашия театър. Да се решаваме на такива експерименти и много по-сложни, и по-големи. Разбира се, това което четем, особено в съветската преса умаловажава всичко, което бихме могли ние в театъра да направим като проблем или да поставим като проблем, защото нещата вече отидоха толкова напред и толкова нагоре, че всичко ще бъде по-слабо. Това е естествено.

Искам да подчертая още веднъж, това което и на мен от първо четене ми направи впечатление – многословието. Опиянението на автора да се включва от реплика на реплика, поради това, че на ходката за хумора и т.н. Имам претенция към езиковата характеристика на героите, специално в доктора. Ако той съзнателно се приизява към стила Анастас за да говори, то трябва да му се намери точната форма, за да се подчертае, че това е така. Иначе този език на доктора мен ужасно ме подразни като липса на езикова характеристика. Мудя се защо? Това можеш да го приемеш като един Достоевски,

как аз се погубвам сега, ходя по "Шератон" по мацки, но и това не е убедително, защото той може да си харчи парите, където си иска, а можем да разберем, че той по друг начин си харчи парите, ако той е истинска стойност човек. Но това да го разберем някак си, че той така говори за да бъде над Вас, над всички, с които аз разговарям, а ние да разберем, че тоз човек - представете си, остава някак си, макар че се отделя от това общество, в което живее и в което сам е ползвал някаква преграда между себе си и него. Но да разберем, че то остава някаква стойност като човек, а не става Анастасии. Разбирате ли? Там вече аз започвам да се питам защо така Иван...

И разбира се многословието, което малко ме затрупва и ми пречи да видя точно това както казахте това буксуване върху темата, върху неща, които не казват нищо ново.

ВЕЛКО КЪНЕВ

Мисля, че тази пиеса е най-хубавото нещо и най-доброто в репертоара за тази година. Тази пиеса е просто откритие, което заслужава да се подкрепи от всички, защото става въпрос за една много хубава пиеса - българска, хубава пиеса.

На фона на всички останали заглавия от репертоара, които аз смятам, че не са едни от най-важните за момента и се правят не в момент, когато трябва (има предвид заглавията за тази година) смятам, че това е нещо, което ние трябва да защитим. Защото смятам, че публиката ще защити едно такова произведение.

Според мен писателят се занимава с един конкретен проблем. Случаят с този доктор за мен не е единичен случай в България, в момента. Струва ми се, че доста хиляди висшисти и специалисти -

хора, които са учили и са вярвали в нещо, в момента не се занимават с това. Всички ние знаем къде са. Даже наскоро четох за един Валери Брумел, който представете си занесъл оперета за да си изкарв прехраната. Става въпрос за едно социално явление, което естествено ще доведе до обобщени изводи, за които Вие говорите толкова хубаво. И аз се надявам, че наистина ще стигне обобщението до това. Но Иван Радоев тръгва по конкретно социално явление, което в момента съществува. И смятам, че за това той е толкова принизен, поетически, както Вие казахте.

На мен въобще не ми тежеше диалога. Никак не ми се стори виртоозността на автора лоша. Напротив! Аз я намирам за прекрасна, защото смятам, че това липсва в много от българските пиеси. Способността да пишеш диалога е нещо, от което трябва да тръгнеш. Но естествено и да не останеш и на тази виртоозност. Смятам, че ние не трябва да се лишаваме от тази виртоозност. Трябва да бъдем прецизни естествено във повтаряемостта на сюжетните ходове, но когато го усетим. Мисля, че не трябва така с лека ръка да решаваме и казваме махай това, махай онова, защото има една брилянтност, която извинявайте, много рядко се среща в българските автори, по отношение на писането на диалога. А това е най-добрата храна за актьора, от която той трябва да тръгне за да има хубава база.

Общо взето, пак казвам, това е нещо много хубаво, с което театъра би трябвало да се занимава.

ВЛАДИМИР ЛЮЦКАНОВ

Аз, първо моля да ме извините, че така се вълнувам, защото това е първият мой Художествен съвет, на който присъствам. Второ - аз лично малко ще се отклоня от всеобщото мнение. Аз не харесвам особено тази пиеса и това не го отчитайте като младостта винаги да бъде реакционна. Аз лично смятам, че тя е написана много добре, че тя е написана много консумативно, много точно за да привлече публика, но общо взето тя според мен не достига. Много ми се иска да достига до това, което Велко казва и много хубаво щеше да бъде ако е така (за мен специално). Но разглеждането на този частен случай, отиването на този човек на гробищата, мен не ме довежда до обобщението, което би трябвало да бъде, че много висшисти работят в такситата и т.н. и за тази скрита безработица, която съществува у нас. Аз доста много се возя в таксита и съм имал доста разговори с такива висшисти, които не са стигнали чак до висше образование, които са отишли заради пари в такситата. Струва ми се, че позицията: "На мен не ми дават работа като висшист и аз не мога да се реализирам като висшист, затова ще избира другият път, колкото и да съм унижен" не е позиция достойна за уважение.

Другото нещо, към което ще се присъединя от изказванията, това е, че пиесата за мен е много неустановена. Не тя да бъде сън, или да бъде фантасмагорично-реална - неznam как да кажа, много ми внушават тези обобщения или тя да бъде земна и да отсъства този финал, който де да знам до колко е стойностен. Лично аз считам, че пиесата ще има голям зрителски интерес без да внесе ново художествено-творческо ниво в нашия театър.

АСЕН ШОПОВ

Аз мисля, че пиесата не е плод на авторска сръчност и на виртоозно боравене с диалог. Мисля, че в процеса на много години се е натрупало нещо, което се е играло в тази пиеса и от тази гледна точка ми се струва, че това е вече споменато тука. Наистина сложно, все още трудно да го докоснем в изменението на произведенията. Не допускам, че има случаен авторски момент дали предизвикан от желанието да се постави някакъв таван или да се прави някаква уговорка, или да се реагира на това, че ще бъде приета по особен начин та дай тука да направим шега на финала. Струва ми се, че вътре в същността на произведението е заложена характера на материята. И не е случайно това нито в продновяването, нито навика, който между впрочем театърът проектира две съвършено различни представления в завизимост от това, кой какво ще си избере – дали грубо казано ще се третира буквалната логика на действителното, на трудната логика на действието или ще се третира нещо като сън, т.е. нещо, което се отнася до известна степен на деформация на една действителност, която в достоверността изглежда недостоверна. Или бих казал изглежда недостоверна и стъписването да дойде от оценката не може да бъде до такава степен. т.е. това е по-скоро сън. Доколкото знаем при всички изследвания върху съня не са открили представа, реалност извън човешките представи. Като откриване на неща по някаква друга небитова логика, която прави действителността като че ли груба някаква да изглежда преувеличено или невероятно, абсурдно, че в живота е хлътнало нещо, което го прави неприемлив. За това не мога да се съглася, че е случаен ход, който би могъл лесно да бъде манипули-

ран, т.е. приема се пиесата и да се отрежи финала като...

Сън или реалност е въпрос натретиране, но това според мен биха били две съвършено различни представления.

От споменатите тук неща ме занимава въпросът с речниковата характеристика, която в същия аспект не може да бъде случайна и не може да бъде предмет на същата реакция от рода на може или не може нашето ухо да приеме тази речникова характеристика, т.е. дали е достопочтенно за сцената на Народния театър. Такъв феномен съществува за съжаление. Съществува и това е въпрос на преценка. Тази речникова характеристика не е случайна, тя е израз на същата деформация, същото като сън, на същия не случаен терен на гробищата - онова ниво на границата, което е между живота и отгатък и абсолютно пълната освободеност от всякакви задръжки за да се сподели или да се стигне до партньора чрез остротата на думата. Така че тук ми се струва, че не е въпрос да се обере неприличния речник вътре в същността на характерите и от същността на взаимоотношението или същността на отражението на материала от една страна. От друга страна много е интересно наистина на къде трябва да се насочи пиесата - на голяма или на малка сцена? Какъв зрителски контакт предполага материала и коя дистанция ще се отрази по един или по друг начин на произведението. И не е въпрос да се борим за пренасочване, но пропорциите на пиесата и характера на общуването като че ли претентират за камерна зала с по-голяма степен на достоверност в тази посока и с дистанция на голяма сцена, която може да се окаже противопоставно точно в този смисъл. И от друга страна - да, хубаво произведение, наред с всички бележки. Общата оценка - завършено

драматургично литературно произведение и желанието то да се изконсумира в най-пълната форма изправя пред такъв проблем и може би предпочитанието в едната посока да изиграе лоша шега на самия материал.

МАРИН ЯНЕВ

Нищо повече няма да кажа от изказаното, но просто ми се иска да взема отношение, защото аз не съм чел много български пиеси, но от тези които съм чел това е единствената пиеса, която без компромисно приех. Като казвам безкомпромисно, разбира се имам и неща при които възниква въпросът и "но...", но те не са непоправими.

Много съм доволен, че точно тази пиеса попадна в Народния театър, точно тази пиеса на Иван Радоев. За разлика твърде много асоциации буди тази пиеса и съм убеден от своя гледна точка, че подобни асоциации ще възбуди и в зрителната зала. Мисля, че мястото на действие изключително точно, защото точно този лекар – талантлив и способен лекар, призван да лекува обществото е поставен в гробищата, където тази манипулация трябва да извършва вече върху неживи хора. Това е един парадокс, който е толкова истински, че не можеш да намериш тънката граница между реалното и иреалното. Толкова е страшно, че прилича на иреално. В този смисъл аз мисля, че сънят е безкрайно необходим като средство, защото наистина вътре в пиесата се говори колко е страшно и не ти се иска даже да се събудиш.

Не се наемам да анализирам, просто защото не мога като

професорите, просто аз много харесвам пиесата и ще бъда щастлив ако тя намери своята реализация в Народния театър.

НИКОЛАЙ ПАРУШЕВ

Аз ще се постарая да бъда много кратък. В пиесата виждам един твърде голям смисъл. Има една голяма тема в тази пиеса и аз я бих формулирал по следния начин. Едно време, което манипулира или може да манипулира личността и до колко тази личност може да се поддаде на тази манипулация. От тук веднага следва другото изречение. Моментът за човешкото достойнство, оставено в една действителност, която по достойнство може да бъде манипулирана. От тук идват поне за мен много сериозни моменти, особено в двата централни персонажа, а в междувпрочем това е момент, който в една или друга посока засяга всички действащи лица. Това е едното, съществено-то в пиесата. Моментът за човешката издръжливост и човешката твърдост, момент, който за мен не е просто временен момент на зрелост. Какви параметри ще намери в даден момент, в смисъл на една съвременна обстановка. Дълбоко споделям мнението, че Иван Радоев като писател, като една твърде чувствителна личност никак не случайно прибягва до тази обстановка и до моделиране на характерите и до драматургическа фрактура. Не случайно той тук е взел една такава твърда, земна основа и я поставя на предела на живота и подземното. Това предопределение е твърде любопитно. Анастасии би могъл да се проектира в доктор Милев. Би могъл. Доктор Милев би могъл да стане Анастасии, но той не става. Това са моменти до колко ти ще отстоиш своето собствено място, как ти ще се превърнеш в достойна

жертва или в достойно отстояване на един свой принцип.

Ако нещо липсва в пиесата това е големия ход, който ми се струва, че все още не е насочен сблъсъкът между Милев и Керков.

Пиесата може да се приеме въпреки нейната статичност като пиеса, която е отворена. Вярно, в нея няма точна рамка, но в нея има нещо, което може да продължи и нататък. Сънят е нещо, което би могло да допринесе за самото режисьорско и артистично разиграване на персонажите. Мисля че по време на работата някои неща естествено биха били по-збити в по-тесно време. Предполагам че там ще се намери и оня необходим първоначален тласък, който чисто сценически е необходим за пиесата.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Друг някой иска ли да каже нещо? Тогава да приключваме.

Искам тук да припомня на Художествения съвет, че това е третата българска съвременна пиеса, която обсъждаме.

Първо, ние имаме в нашия репертоар за този сезон "Тайната вечеря на Дякона Левски", която се прави след "Пер Гинт", на Кольо Георгиев на камерна сцена имаме "Четвъртият закон" и това е третата пиеса за сезона от български автор. Тримата автори, достатъчно сами по себе си правят една характеристика на нашата ориентация, защото както знаем българската съвременна драматургия – имената за съжаление могат да се броят на пръстите на двете ръце. Аз четох, попадна ми последната пиеса на Никола Русев, която се състои от три ^{Еднаакт} ~~еднаакт~~ пиеси, но има ~~едно~~ общо заглавие в същото време. ~~Виде~~

~~Ще дам отговор за по-новата съвременна литература на Стефан Цанев, Кольо Георгиев и Иван Радоев.~~

Другото, на което искам да обърна внимание, е че и тримата тези драматурзи попадат на сцената на Народния театър и Стефан Цанев, и Кольо Георгиев и обсъжданият днес Иван Радоев. Тази пиеса на Никола Русев не е предлагана, аз я прочетох по странични пътища и смятам, че тя може да се направи. Той също е автор, който, въпреки моето желание, не е попаднал на сцената на този театър през последните дванадесет години откакто ~~аз~~ съм директор на театъра. Т.е. това положение е малко парадоксално, че тези български драматурзи не са попадали на сцената на Народния театър.

Какво мога да кажа друго? Пиесата на Стефан Цанев е ясна - тя е за ~~райска ветерина~~ на Дякона Левски. Тя си има ~~свои~~ конкретен сюжет, тематика, която е също много съвременна. Пиесата на Кольо Георгиев третира също едни нравствени съвременни проблеми. Пиесата на Иван Радоев - също. Ако вземете на Иван Радоев елементарният сюжет да кажем, който може да послужи за написване на едно такова произведение, този сюжет можете да го срещнете на хиляди места у нас. Друг е въпросът, че авторът използва един маниер, който може да бъде гротеск, който може да бъде ~~абстрактен~~ ^{аксурден} и т.н. и в този случай ние нямаме чисто реалистично третиране на сюжета.

Не искам подробно да говоря за пиесата, защото тука се говори достатъчно, но ~~аз~~ смятам, че тя има всички качества да влезе в репертоара на Народния театър, както заявявам това категорично за пиесите на Стефан Цанев и на Кольо Георгиев. Даже тук се спомена, че позицията на доктор Милев е неубедителна, защото той бяга

от сблъсъка. Ами вижте какво, критиката на отрицателното е също един метод да се утвърждава, това което е на отсрещната страна, макар то да няма конкретен представител. Ако ~~се~~ ^{се} вземе тука този случай, който посочи др. Люцканов с Лисенко и ~~Лисенковщината~~, ^и да-же и да не присъствува от другата страна Вавилов и всички други генетици, които бяха унищожени и ликвидирани и съветската биология изостана поне с 50 години назад и сега трудно наваксва това нещо, защото едно 50-годишно изоставане трудно се наваксва, достатъчно е присъствието на тази зловеща фигура Лисенко и на неговите поддръжници и на цялата тази изобщо зловеща история, за да разбере зрителят или читателят какво трябва да се утвърждава насреща. И аз смятам и е важно, че ние имаме работа с талантиливи и утвърдени автори. Ние нямаме работа с дилетанти. И Никола Русев и той попадна в нашия репертоар, нещата вървят и се оформят добре. Друг е въпросът, че ~~ние~~ трябва да положим сериозни усилия за защита на тези произведения. Талантливият автор също се нуждае от сериозна защита, защото той може да се защитава добре в пиесата, ^а и да бъде закопан в театъра. Това го има и в театъра, и в киното. ~~Младен~~ Съжалявам, че Младен Киселов отсъства. Той работи нещо в Шумен. Обади ми се по телефона и категорично заяви, че стои зад пиесата и поддържа решението си ~~да~~ да я постави. Естествено, след като прочетат стенограмата тук и режисьорът и авторът - тук се направиха редица забележки, аз също смятам, че особено във втората половина има една многословност в пиесата. Противник съм на вулгарните и цинични изрази. Достатъчно ги има по улицата. Това е мое лично мнение и аз ще направя възможното тези вулгарни изрази да отпаднат. Аз съм ги срещал в

литературата, даже някои наши по-млади писатели от младото поколение – един описва съдържанието на ~~ориса~~ клозетна чиния и ~~той~~ смята, че това е голяма литература, но аз чета всякакви неща и имам възможност да прочета пиеси от наши по-други автори, от по-старата генерация. Искам да кажа, че тези автори, с които ние сега имаме работа, ~~те~~ показват ~~свизн~~ съвременен рефлекс и ~~списе~~ съвременно мислене, и съвременни изразни средства. Човек като ги чете, разбира, че едното е минало време, колкото и да е хубава тематиката и сюжетите, колкото да са хубави и имаш работа от другата страна едни хора, които владеят средствата. Ние трябва да опазим театъра, който е от другата страна да изиграе своята роля за достойна защита на тези произведения. Какво друго можем да направим? Какво сега – Иван Радоев да не присъствува на сцената на Народния театър, Николай Георгиев да го няма, Стефан Цанев да го няма, Никола Русев да го няма. Това не е позиция. Аз имам личен грях към Константин Илиев. Искам да го кажа и тук пред Художествения съвет, че аз даже не поставих пиесата за обсъждане и дълбоко съжалявам за тази работа. Аз ходих след това и я гледах в Сатиричния театър и след като я гледах си помислих, колко блестящо бихме могли ние тук да я направим. Всичките тези неща стават в едно време, когато ~~ние~~ търсим прелом. Смятам, че това не е банално да го кажа тук – Юлският пленум, който се състоя и всички усилия на нашето партийно и държавно ръководство от миналата година насам се свежда до търсене на един прелом. Този прелом се търси в икономиката на първо място, но той се търси и в идеологията. Ние не можем да се борим с язвите на икономиката и в другите сфери на обществения живот без

да използваме средствата на нашата идеология. Това, което присъствува като принцип в нашата идеология и което поради много причини е изопачено, и обърнато наопаки, и т.н., и т.н. Ние трябва да преодоляваме много неща, които сме погазили волно или неволно. Както и в този случай тук ~~а~~ позицията между двама лекари - друг е въпросът какъв път е избрал оцетеният, но това са неща, които са чужди на нашето социалистическо общество и чужди на нашата идеология. Друг е въпросът, че някои от тях са се враснали толкова дълбоко в нашето общество, че ние сега трябва да полагаме, както се изразяваше един мой колега, гигантски усилия за да ги изкореним от нашия живот. Ние смятам, че признахме, че в нашето общество има сериозни проблеми от всякакъв характер, с които ~~ни~~ трябва да се борим ако искаме да направим, да възстановим привлекателното, красивото лице на социализма, което присъствува в теорията на неговите създатели, но което по едни или други причини, така да се каже, в реализацията на тази благородна и високо хуманна идеология, не беше извършена докрай или поне във всички сфери, ~~но~~ всички пунктове. Като изхождаме от една такава предпоставка, която е предпоставка на бъдещо развитие и движение на нашето общество, аз смятам, че ние, приемайки автор^{те} и техните произведения от своя страна ~~да~~ ^{трябва} да бъдем много прецизни в реализацията на тези произведения.

С тези думи искам да направя заключението, че Художественият съвет с бележките, които се направиха, приема пиесата на Иван Радоев и тя ще бъде включена в нашия репертоар на мястото на "Мъртви души" за този сезон.

Има ли някой някакви бележки по това, което казах? Няма.

И в точка разни искам няколко въпроса да поставя.

Имаше някакви сценографски проблеми в "Пред залез слънце". Искам само две-три думи да ни се кажат, защото ние имаме насрочена премиера за 18 и 19-ти.

АТАНАС ВЕЛЯНОВ

Вие знаете какво възникна и трябва да се направи. До края на тази седмица да се надяваме, че ще се направи. Също така столовете, които иска режисьорът.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Към др. Люцканов имам един въпрос. Нашият актьор Мамалев има ~~едно заболяване~~ неприятно заболяване в носната кухина и ~~той~~ моли да бъде освободен от "Пер Гинт". Трябва да потърси др. Люцканов някакъв вариант, защото заболяването на Мамалев не е за лежане в болница, обаче това го има и в "Синята птица", но в "Пер Гинт" също се предвижда движение по сцената, а той има алергия към праха. Трябва да му помогнем в този момент. На него сега ще му се прилага лечение. Той е млад човек и трябва да може да преодолее това нещо.

Молбата ми е към др. Люцканов ~~той~~ да потърси друго решение, да ~~не~~ замени Мамалев там, за да може да направим необходимото за неговото лечение.

И още един въпрос искам да поставя към др. Люцканов — това е Търговище '88 — "Синята птица". Втората половина на месец

май. Става въпрос за Прегледа на драматургията, ~~както е насочена~~
~~за аудиторията~~ за деца. Трябва да го видим, да го преце-
ним това нещо дали ще се ходи и дали може да се изиграе пиесата
там. Др. Люцканов и Атанас Велянов, Вие двамата ще обсъдите този
въпрос и Ви моля, да изясним становището.

Има ли някой някакви въпроси? Няма.

Закривам заседанието.

ДИРЕКТОР:

/Д. Фучеджиев/

(Протоколът е снет от касетофонен запис.)

ОФОРМИЛ ПРОТОКОЛЪТ:

/О. Недялкова/